

TALU SUURUSE KRITEERIUMID

A. Kallam

Talu nagu igasuguse ettevõtte suurus määratakse tootmisteguri - maa, töö- ja kapitalikulude omavahelise suhtega. Kui talus kasutatakse suhteliselt palju maad; kapitali ja tööd aga vähem, siis võib talu suurust iseloomustada maa suurusega. Kui aga kasutatakse suhteliselt palju kapitali ja tööd; maad aga vähem, siis võib talu suurust iseloomustada kapitali ja töö suurusega. Seega sõltub talu suuruse kriteerium põllumajandustootmise ekstensiivsuse või intensiivsuse astmest.

Kuni II maailmasõjani kasutati arenenud maailmas talu suuruse ainukese kriteeriumina maa suurust (erandiks oli vaid USA). See oli mitmekesise põllumajandustootmise ning talus vähese kapitali kasutamise tõttu ka mõistetav. Eesti Vabariigis näiteks jaotati talud tulundusmaa suuruse järgi järgmiselt [1]:

väiketalundid	alla 20ha tulundusmaaga
normaaltalundid	20-30ha tulundusmaaga
täistalundid	30-50ha tulundusmaaga
suurtalundid	üle 50ha tulundusmaaga

Pärast II maailmasõda on teaduse ja tehnika progress endaga kaasa toonud põhjalikud muutused põllumajandustootmise spetsialiseerumisel ning kapitali kasutamisel. Vähenenud on erisuguste põllumajandussaaduste tootmine taludes. See kehtib peamiselt loomakasvatusele spetsialiseerunud talude kohta. Suhteliselt vähe on klassikalisi paljuharulisi loomakasvatustalusid. Kitsama spetsialiseerumisega on kaasnud traktoripargi suurenemine ning kvalitatiivne uuenemine. Aastatel 1950-1979 suurenes traktoripark Itaalias 17, Prantsusmaal 11, SLV-s, Taanis, Belgias 10, Hollandis 7 korda [2]. Üleminek komplekssele mehhaniseerimisele (masinsüsteemidele) asendas suurel määral tööd kapitaliga ning kiirendas tööviljakuse kasvu. Tööviljakuse kasvutempo arenenud maade põllumajanduses on viimastel aastatel 1,5-2 korda kiirem kui tööstuses, kuigi absoluutne tase jääb tunduvalt maha. Näiteks SLV-s on tööviljakus põllumajanduses 36 % tööviljakusest tööstuses, Rootsis 52 %, Hollandis 53 %, Taanis 66 % [3].

Kapitali ja spetsialiseerumise tähtsuse tõus vähendasid suhteliselt maa tähtsust talus. Peamiselt käib see mõnele loomakasvatus-

harule spetsialiseerunud talude kohta, kes ise sööta ei kasvata, nagu nuumlooma- ja linnukasvatustalud. Nendes harudes on arenenud maailmas (samuti meil) tekkinud alalist palgatööjõudu kasutavad rohkem või vähem efektiivsed suurfarmid, mis ei sõltu niivõrd maast kui tööst ja kapitalist. Kuid ka teistes põllumajandusharudes on kapitali ja töö tähtsus, võrreldes haritava maaga, suhteliselt kasvanud. See ei tähenda sugugi maa tähtsuse alahindamist põllumajandus- tootmises. Maa on ikkagi "põllumajandusliku tootmise põhiline ja asendamatu tegur, mis on liikumatu, ja järelikult püsiv. Sealjuures peegeldub teiste tootmisvahendite kontsentratsioon ja põllumajanduse intensiivistamine eelkõige maas" [4].

Tootmise intensiivistamine [5] on teinud võimalikuks saada ühel ja samal maa-alal tunduvalt erinevat toodangut. Maa-alalt suur talu võib toodangu mahult olla väike ning vastupidi. Ehk teisisõnu, jäädes väikeseks maa suuruselt, muutub talu suureks tootmise mahult.

Arenenud maade põllumajandusstatistika arvestab tänini talude suuruse ainukese kriteeriumina maa suurst. Erandiks on USA, kus talu suuruse kriteeriumiks on põllumajandusliku kaubatoodangu maksumus talu kohta ning maa suurus. Talu suuruse kriteeriumiks põllumajandusliku kaubatoodangu järgi on võetud järgmised aastamahud [6]:

- 1-40 tuh. dollarit,
sh. 1-20 tuh. dollarit
  - 40-100 tuh. dollarit
  - 100 ja rohkem tuh. dollarit,
sh. 500 ja rohkem tuh. dollarit
- ebatüüpilised talud (farmid)

Viimastel aastatel on ka mõnes Euroopa riigis kasutusele võetud tootmise intensiivistamisest tulenevaid talu suuruse kriteeriume. Nii näiteks kasutatakse SLV põllumajandusstatistikas selleks aastatulude mahtu, Suurbritannias aga palgatöötajate arvu talu kohta.

Talu suuruse määramine vaid maa suuruse järgi loob lihtsustatud ettekujutuse turumajanduse arenemisest põllumajanduses. Samas ei ole põllumajandus- tootmise intensiivistamise tulemusena tekkinud massiliselt tööstuslikke farme. Tööstuslikud farmid on tänapäeva arenenud riikides suhteliselt haruldased, ka USA-s.

KIRJANDUS

1. Viilup N. Põllumajanduse tasuvus 1938/39.a. (Eelkokkuvõte). Tln., 1939. Aratõmme: Majandusteadused: 1939. Nr. 51/52. Lk. 2.
2. Клейндорге Й и др. Сельское хозяйство ФРГ в системе государственно-монополитического капитализма. М.: Прогресс, 1984. С. 7.

3. Евдокимов А.И. Проблемы функционирования АПК в развитых капиталистических странах. М: ВАСХНИЛ, 1985. С. 61.
4. Lilover L. Põllumajandusökonoomika üldkursus. Tln.: Valgus, 1976. Lk. 165.
5. S.o. täiendavate kulutuste tegemine kasutusel oleva tootmisühiku kohta. (Alus: Lilover L. Põllumajandusökonoomika üldkursus. Lk. 173.
6. Коньшин А. Фермерское хозяйство США. М.: Агропромиздат, 1989. С.85.

CRITERIA FOR THE SIZE OF A FARM

A. Kallam

Summary

A criterion for the size of a family farm depends on a mutual ratio of production factors. Prior to World War II in developed countries the only criterion of the size of a farm was that of the plot of land. After World War II some additional criteria determining the size of a farm have been applied in several countries. It is due to an increase in the role of specialization of production and capital on a family farm.